

Torah vanuit een Mussar Perspectief
Parashah Vayeshev – Genesis 37:1-40:23
Rabbi Eric S. Gurvis

Als student om rabbijn te worden werkte ik vaak met tieners, in verschillende settings – in plaatselijke synagogen en jeugdgroepen, met regionale jeugdgroepen, op retraites en op kamp. Ik herinner me levendig een moment, in één van deze settings, gerelateerd aan de Torah-portie van deze week. De toenmalige vice-president van de Union voor Reform Judaism, Rabbijn Daniel Syme, sprak een grote groep tieners toe. Hij vroeg de groep om te bedenken wie kandidaten zouden kunnen zijn voor de meest significante figuren in het boek Genesis. Een heleboel vingers gingen omhoog, en we kunnen ons allemaal gemakkelijk een lijst van namen voorstellen die door de tieners werden bedacht. Rabbi Syme bevestigde al hun suggesties. Daarna wees hij op één figuur in de *parashah* van deze week als een vaak over het hoofd geziene, maar cruciale speler in *Sefer Bereishit*. Bij het vertellen van het verhaal van Josef die door zijn vader Jacob werd uitgestuurd om naar het welzijn van zijn broers te vragen, citeerde Rabbi Syme Genesis 37:15

מה־תִּבְקֶשׁ: לֵאמֹר הָאִישׁ וְיִשְׁאַלְהוּ בְשָׂדֶה תֵּעָה וְהָנָה אִישׁ וְיִמְצָאֵהוּ

... een *ish*/man kwam Josef tegen die op het veld ronddwaalde.

De ish vroeg hem: “Wat zoekt u?”

Rabbi Syme legde uit dat, naar zijn idee, deze anonieme *ish* een van de meest allesbepalende rollen in de hele Torah speelt. Zonder deze *ish*, zou Josef zijn broers misschien niet hebben kunnen vinden? Misschien zouden ze niet de kans hebben gekregen om hem in een put te gooien vanwege hun moeilijke relatie met hun broer, de dromer? Misschien wordt Josef niet verkocht aan een groep Ismaëlieten, en komt hij niet in Egypte, eerst als dienaar, en dan als een hoge officier in de rechtbank van de farao? Misschien wordt hij niet de schakel voor zijn familie, en vervolgens ons volk, om uiteindelijk in Egypte te belanden? Misschien worden de Israëlieten geen slaven, en verliezen we de opzet voor het verhaal van de Exodus en de resterende vier boeken van de Torah?

Veel ‘misschien’s. Rabbi Syme’s boodschap aan de tieners die dag was dat we nooit de kracht weten van de rol die we kunnen spelen in het leven van anderen. Als individuen hebben we ongelooflijk veel kracht en vaak over het hoofd geziene kansen om de levens van anderen te beïnvloeden.

In zijn commentaar op ons vers leert Nachmanides, de Ramban:

EEN MAN VOND HEM, EN WAARACHTIG, HIJ [Josef] WAS ZWERVENDE IN DE VELDEN. Ons vers stelt dat Josef van het pad afdwaalde, niet wetende waar heen te gaan. Hij kwam in een veld terecht, aangezien hij aan het zoeken was naar zijn broers in een weide. De Schrift vermeldt dit uitgebreid, om te laten zien dat veel gebeurtenissen Josef overkwamen die hem gemakkelijk hadden kunnen doen terugkeren naar huis. Toch doorstond hij alles geduldig ter ere van zijn vader, Jacob...

... De Heilige stuurde hem een gids [de *ish*], zonder dat hij het wist, om Josef aan hun over te leveren. Dit is wat onze Rabbijnen bedoelden toen ze zeiden dat een man zoals deze, die Josef ontmoet, een

malach/een engel is, want deze gebeurtenissen gebeurden niet zonder doel, maar om ons te onderwijzen dat "Een mens maakt allerlei plannen, maar wat wordt uitgevoerd, is het plan van God." [Spreuken 19:21]

Een verscheidenheid aan middot kwam onmiddellijk in me op terwijl ik dit vers dit jaar opnieuw overwoog. Josef's "missie", als we het zo kunnen noemen, ontstond op verzoek van zijn vader, zoals we lezen in de twee voorafgaande verzen,

Israël zei tegen Josef: "Je broers weiden bij Sichem. Kom, ik zal je naar hen sturen." Hij antwoordde: *Hineni* - "Ik ben er klaar voor." En Israël zei tegen hem: "Ga en zie hoe het met je broers gaat en hoe het gaat met de kuddes, en kom terug met het verslag." Dus stuurde hij hem weg vanuit de vallei van Hebron.

Josef's onmiddellijke bereidheid om aan het verzoek van zijn vader te voldoen brengt het idee van *zerizut*/enthousiasme in gedachten. Het weerspiegelt ook *kavod*/eer voor zijn vader Jacob/Israël, evenals zijn *savlanut*/geduld onderweg. Tegen de achtergrond van de opmerking van de Ramban over zijn volharding in het uitvoeren van de taak die hij moest volbrengen, kan ik ook *netzach*/volharding zien. Natuurlijk, gezien de beschrijving van de uitkomst van Josef's reis hoe God in ons leven handelt en aanwezig is in onze wereld, kunnen we kijken naar *emunah*/geloof en *bitachon*/vertrouwen.

Ironisch genoeg, terwijl ik diverse geschriften met lessen van onze *ba'alei Mussar* verkende, vond ik weinig aandacht voor vers 15 en deze anonieme figuur die Josef in de richting van zijn broers wijst. In *Shiurei Chumash Bereshit*, raakt Rabbi Shlomo Wolbe ons onderwerp terloops aan, terwijl hij reflecteert op de ontmoeting van de *ish* en Josef in de verzen 15-17:

De man vroeg hem: "Wat zoekt u?" Hij antwoordde: "Ik zoek mijn broers. Kunt u me vertellen waar ze weiden?" De man zei: "*Nas'u mi-zeh* - Ze zijn van hier weggegaan..."

Rav Wolbe becommentarieert Rashi's interpretatie van de woorden *nas'u mi-zeh* – “Ze zijn van *zeh*/hier weggegaan” hetgeen Rashi interpreteert als “ze hebben alle gevoel van broederschap losgelaten.” Rav Wolbe leert dat elke keer dat we het woord *zeh*/deze lezen (of “hier” zoals het in onze vertaling is weergegeven, wat betekent “van deze plek”) het kan worden begrepen als een teken dat deze persoon letterlijk met zijn vinger wijst. Rav Wolbe interpreteert deze reactie verder als dat, “ze hebben iedere relatie met jou losgelaten.” Het is alsof de *ish* Josef waarschuwt om hen niet achterna te gaan, omdat ze zich niet langer met hem willen associëren. Toch, ter ere van het verzoek van zijn vader, en in een poging om zijn *hineini*-respons te vervullen, volhardt hij. Daarom wijst de *ish* de richting aan die Josef volgt.

Terwijl ik nadacht over de eerder genoemde middot toen ik onze *parashah* bestudeerde, was het de boodschap van Rabbi Syme aan die tieners, waarschijnlijk zo'n veertig jaar geleden, die tot me sprak terwijl ik dit verhaal opnieuw bekeek door een Mussar-lens. Voor ieder van ons is onze Mussar-ervaring persoonlijk. Zoals we weten, begint het met de focus op ons interne landschap – dat van onze *neshamah*, onze ziel. We kunnen alleen maar denken aan wat er mogelijk in Josef's *neshamah* aan het opborrelen was terwijl hij naar zijn broers zocht. Maar voor mij greep de les over de naamloze, gezichtloze *ish* me vanuit een ander perspectief.

Terwijl onze Mussar-reis persoonlijk is, is het 't beste om dit in gezelschap van anderen te doen. Voor mij spreekt dit over het belang en de impact van *chevruta*-partners, de leden van een *va'ad* waarvan we deel kunnen uitmaken, onze leraren en onze *Mussar*-gemeenschap, onze “medereizigers” zo te zeggen. Zoals met die *ish*, die anonieme figuur die Josef in een bepaalde richting in Genesis hoofdstuk 37 wees, hebben wij de kans om anderen te wijzen richting inzichten, betekenissen en toepassingen terwijl we samen studeren, oefenen en onderweg zijn. Elke persoon die we tegenkomen op onze reis kan een grote impact hebben, ongeacht wie ze zijn. En als ik denk aan *anavah*/nederigheid, word ik eraan herinnerd dat het soms de minder bekende mensen in ons leven zijn die ons kunnen helpen om in te kunnen zien wat degenen die ons het beste kennen niet kunnen. Laten we ook de impact die we op anderen kunnen hebben niet vergeten, terwijl we de studie, praktijk en reis delen.

VOOR FOCUS:

- Kun je denken aan een moment waarop iemand een inzicht of interpretatie aanbood die je denkpatroon totaal veranderde?
- Kun je denken aan zo'n moment in je Mussar-reis?
- Welke andere middot schieten je te binnen terwijl je de ontmoeting tussen Josef en de *ish* leest en bestudeert?
- Hoe kun je de les van Rabbi Syme over de belangrijkheid van incidentele of zelfs anonieme figuren in ons leven gebruiken, terwijl je nadenkt over je *neshamah*-werk voor de komende week?